

PERSOONLIJKE HERINNERINGEN

A. A. H. HAMER.

In 1887 kwam ik in Utrecht. In Groningen had ik toen reeds mijn tandmeesters-diploma gekregen.

Een opleiding voor het theoretisch tandheelkundig examen bestond toentertijde niet; men moest maar zien de daarvoor noodige kennis op te doen. ¹⁾

Wanneer men, zooals ik, in de gelukkige omstandigheden verkeerde een bekwaam medicus tot vader te hebben, wien het bovendien gemakkelijk viel mij een introductie tot de Groningsche medische faculteit te verschaffen, zoodat de prosector in de anatomie Jonxis, Prof. Ranke, en last not least onze oude vriend, de uiterst kundige Joseph Otté, zich met mijn tandheelkundige opleiding bemoeiden, dan was dit gemis nog niet zoo erg, maar systematisch onderwijs kon men dit toch niet noemen.

Mijn practische opleiding kreeg ik in Berlijn, aan het in 1884 geopende Zahnärztliches Institut der Universität, waar ik de colleges en practische cursussen volgde van Prof. Miller, Busch, Paetsch, Warnekros, Dr. Robert Baume (die niet aan het Instituut verbonden was) en van hun assistenten o.a. Dr. Guttmann. Het was echter de uitdrukkelijke wensch van mijn vader — oud-assistent van Prof. Donders — dat ik

¹⁾ In het T. v. T. 1921 bl. 144 schreef ik, dat Prof. Tilanus in 1876 officieel met het onderwijs in de tandheelkunde werd belast, die in 1878 den heer John Grevers als onbezoldigd assistent aanstelde aan wien hij de leiding van de tandheelkundige polikliniek opdroeg. Het was mij toen nog niet bekend, dat ook Dr. Zegers jongelui voorbereide voor het tandmeesters-examen.

ter voltooiing mijner opleiding de colleges voor het 2e Natuurkundig examen en daarna die voor het doctoraal, aan de Utrechtsche Universiteit zou volgen, dus ongeveer het studieplan zooals dat door de Geneeskundige Faculteit der Utrechtsche Universiteit was aanbevolen, maar waarvan door niemand schijnt te zijn gebruik gemaakt, omdat, zooals Dr. Th. Dentz zeer terecht opmerkt, (blz. 43 H. N. T. G.) *de wet de kennis van de daarin genoemde leervakken niet eischte.*

Zoo kwam ik dus in Utrecht, waar ik Dr. Th. Dentz voor het eerst ontmoette en ook kennis maakte met het onderwijs in de tandheelkunde zooals dat hier toentertijde officieel gegeven werd. Na eenige maanden werd ik benoemd tot assistent van Dr. Dentz en was de eerste bezoldigde assistent aan de „Kliniek tot herkenning en genezing van tandziekten.”

Deze naam was zeer juist gekozen, tenminste als men den nadruk legt op het eerste gedeelte: „de herkenning van tandziekten”.

Voorzoverre het „de genezing van tandziekten” betrof, zou men wellicht andere verwachtingen gekoesterd hebben. Deze bestond n.l. bij 99 % van de gevallen uit extractie, wat voor een poliklinische behandeling op een druk bezochte kliniek wellicht zeer juist, maar voor het onderwijs aan de a.s. tandheelkundigen zeker niet gewenscht is.

Voor het onderwijs in „de herkenning” was dit echter van zeer veel belang, omdat men dan de juistheid der diagnose aan de pathologischen toestand van het verdwijderde element kon toetsen. Dit onderwijs toch, deze klinische lessen van Dr. Th. Dentz, zullen zeker nooit vergeten worden door hen, die het voorrecht hadden ze bij te wonen, en het ware te wenschen, dat met deze traditie, ik meen met de wijze waarop dat gegeven werd, bij het onderwijs nooit zal worden gebroken. Dit was volmaakt, classiek, en nergens heb ik, hetzij in Europa of in Amerika, de diagnostiek van tandziekten op zoo'n meesterlijke wijze hooren doceeren. Met verbluffende scherpzinnigheid werd op de schijnbaar onbeduidendste symptomen gelet, ook op het uiterlijk van den tandlijder en

in sommige gevallen op den algemeenen gezondheidstoestand.

Na een uitvoerige anamnese en plaatselijk onderzoek werd dan tot „behandeling” n.l. extractie overgegaan, het uitgetrokken element nauwkeurig bekeken, daarna opengeknipt en het beeld van de zieke pulpa besproken.

Dit is voor het onderwijs van onschatbare waarde. Deze klinische lessen, zooals die ruim 40 jaar geleden door Dr. Dentz gegeven werden, zouden nu nog steeds aan de hoogste eischen van onderwijs beantwoorden, niet alleen voor het onderricht aan a.s. medici — het is jammer, dat niet aan elke universiteit zulk onderwijs voor de semi-artsen wordt gegeven — maar ook voor de a.s. tandartsen, die voelen en leeren begrijpen, dat men soms bij tandlijders óók met patiënten te doen heeft en niet slechts met een tand die pijn doet, terwijl het onderzoek van periodontium en pulpa na de extractie tot wetenschappelijk (ook microscopisch) onderzoek moet prikkelen.

Het onderwijs werd door mijn benoeming tot assistent in zooverre gebaat, dat ik de drukke polikliniek deed, de meest geschikte gevallen uitzocht en bewaarde voor de klinische lessen van Dr. Dentz. Ook kon zoo nu en dan eens iets gedemonstreerd worden op 't gebied der conserveerende tandheelkunde. ¹⁾

In de eigenlijke tandheelkunst werd men *niet* onderricht en er bestond geen gelegenheid zich daarin practisch te bekwamen. Wij dienen bij dit halve eeuwfeest van het universitair tandheelkundig onderwijs dan ook wél onderscheid te maken tusschen het onderwijs in de tandheelkunde hoofdzakelijk voor a.s. medici en volledig tandheelkundig onderwijs.

Zoolang dit onderwijs gegeven werd in het bescheiden gebouwtje waarop stond „kliniek tot herkenning en genezing van tandziekten” was de toestand zuiver; er werden geen

¹⁾ Deze kliniek werd gegeven 3 maal per week 1 uur en één uur per week 's avonds college, waarop dan de geheele tandheelkunde werd behandeld in 24 lesuren.

verwachtingen gewekt waaraan niet zou kunnen worden voldaan.

Dr. Dentz heeft dit trouwens duidelijk gezegd in een brochure: „De kliniek tot herkenning en genezing van tandziekten en de wet houdende regeling der voorwaarden ter verkrijging der bevoegdheid van tandmeester”, J. C. Broese, Utrecht, 1882. (Zie ook Handelingen N. T. G. 1e Serie, 1e afd.) Wij lezen daar op blz. 27:

„De kliniek voor Tandziekten bestaat sedert 22 Juni 1865. „De oprichting had ten doel: het verleenen van kosteloöze „hulp aan minvermogenden en het geven van onderwijs aan „*geneeskundigen en candidaat-geneeskundigen*”.

En verder op blz. 40:

„Toen in 1876 de tandmeesterswet was ingevoerd, werd „mij, door eenige aspirant-tandmeesters, het verzoek gedaan „de kliniek te mogen bezoeken. Van de eerste oprichting af „heb ik het mij steeds tot een genoeg en een eer gerekend „geneeskundigen en candidaat-geneeskundigen op de kliniek „te ontvangen, doch ik meende hun, wier voorbereidende „studie mij onvoldoende voorkwam, dat verzoek niet te moe- „ten inwilligen. De wet tot regeling van het Hooger Onder- „wijs (28 April 1876, S. 102) bepaalde intusschen dat „minstens aan ééne Universiteit onderwijs zou worden ge- „geven in de tandheelkunde. Nu zal het wel geen nader „betoog behoeven dat, in het algemeen, de behoefte aan „eene zaak niet levendig gevoeld wordt, voordat men ze „kent, zoodat zij zelfs, met eenige moeite, den mensch op- „gedrongen moet worden. De waarheid dezer uitspraak werd „bevestigd toen alléén de Utrechtsche Universiteit een docent „voor tandheelkunde naast haar onderwijzend personeel, „verzocht, zoodat mij in Sept. 1877 *het lectoraat in de tand- „heelkunde werd aangeboden*. Ofschoon ik het niet onwaar- „schijnlijk vond dat ik daardoor, vroeger of later, in eenige „moeilijkheden kon komen met betrekking tot het onderwijs „aan de student-tandmeesters, heb ik die benoeming aan- „vaard, daar ik begreep daardoor later in staat te zullen

TER EERE VAN :

MED. ET. CHIR. D^{TS} TH. DENTZ.
LECTOR 1877 DIRECTEUR 1895 TOT 1908
JOHN E. GREVERS.
LECTOR 1908

AANGEBODEN DOOR DE STUDENTEN IN DE
TANDHEELKUNDE BIJ GELEGENHEID VAN
DE OPENING DER KLINIEKEN IN DEN HUYZE
PAYENBORGH. OCTOBER 1910.

Gedenksteen in de gang van het Tandheelk. Instituut.

„zijn met eenige ondervinding, en daardoor met eenig recht, „te mogen uitspreken wat ik thans gemeend heb te kunnen „en moeten doen. — Wat het onderwijs aan de toekomstige „artsen betreft, kon die benoeming mij niet anders dan hoogst „vereerend zijn. Zij toch, de aanstaande artsen, behoeven „slechts *aanvulling* hunner kennis, en voor hen is het vol- „doende zoo zij de diagnosen der verschillende tandziekten „weten te maken, de behandeling er van kennen, tand-extrac- „tiën kunnen verrichten en gemakkelijke gevallen van tand- „vullingen op zich kunnen nemen. Voorts dienen zij te weten „wat de tandheekunde praesteeren *kan*”.

In dien toestand kwam weinig of geen verandering, niet-tegenstaande Dr. Dentz in 1882 in genoemde brochure reeds schreef::

„Het is de taak der Regeering te zorgen dat de belangen „der aankomende tandmeesters, die der wetenschap, maar „vooral die onzer lijdende medemenschen naar eisch be- „hartigd worden.”

Zelfs moest het onderwijs wegens hardnekkige heeschheid van den lector, als gevolg van den onhygiënischen toestand in het gebouwtje op de Neude, twee jaren 1893—94 worden gestaakt en werd in den cursus 1894—95 wèl een college maar geen polikliniek gegeven.

Hierin kwam gelukkig verbetering toen in October 1895 de kliniek een nieuw tehuis had gekregen op de Wittevrouwe-straat; nù onder den wijschen titel „Tandheekundig Insti- tuut”, waaronder men dus zou moeten verstaan: een instel- ling voor de opleiding van tandarts.

Maar Dr. Dentz zeide toen reeds in zijn rede, gehouden bij de inwijding van het Tandheekundig Instituut der Rijks- Universiteit te Utrecht 21 October 1895, dat hij in hooge mate dankbaar was voor het vele dat reeds voor het tand- heekundig onderwijs aan deze Universiteit is verkregen; maar van „voldaan” kon nog geen sprake zijn o.a. óók niet, omdat „het onderwijzend personeel moet worden uitgebreid „daar de tegenwoordige eischen voor het onderwijs het den

„lector en één assistent onmogelijk maken dat onderwijs op „bevredigende wijze te verstrekken”.

Hoewel aan de rechtmatige grief van Dr. Dentz dat n.l. een ieder zonder eenige litteraire en natuurwetenschappelijke kennis met de tandheelkundige studie kon beginnen, was tegemoetgekomen, daar bij de wet van 12 Dec. 1892 was voorgeschreven, dat hij, die zich op de tandheelkunde zal toeleggen bevoegd moet zijn tot het afleggen van het eerste natuurkundig examen, zoo bleef het onderwijs ongeveer op hetzelfde peil.

In 1901 hield de heer Coebergh op het N. T. G. een voordracht: „Beschouwingen over het Tandheelkundig „Onderwijs aan het Tandheelkundig Instituut te Utrecht” ¹⁾, waarin hij opkomt tegen de bewering van den voorzitter van het Genootschap uitgesproken in zijn openingsrede op de 60ste vergadering ²⁾: „Het tandheelkundig onderwijs in „Nederland is ten eenenmale onvoldoende”.

Coebergh bespreekt daarin achtereenvolgens:

I. de onderwijskrachten en hun onderwijs;

II. de studenten, hun gehalte en hun oordeel over het onderwijs;

III. de resultaten van het onderwijs.

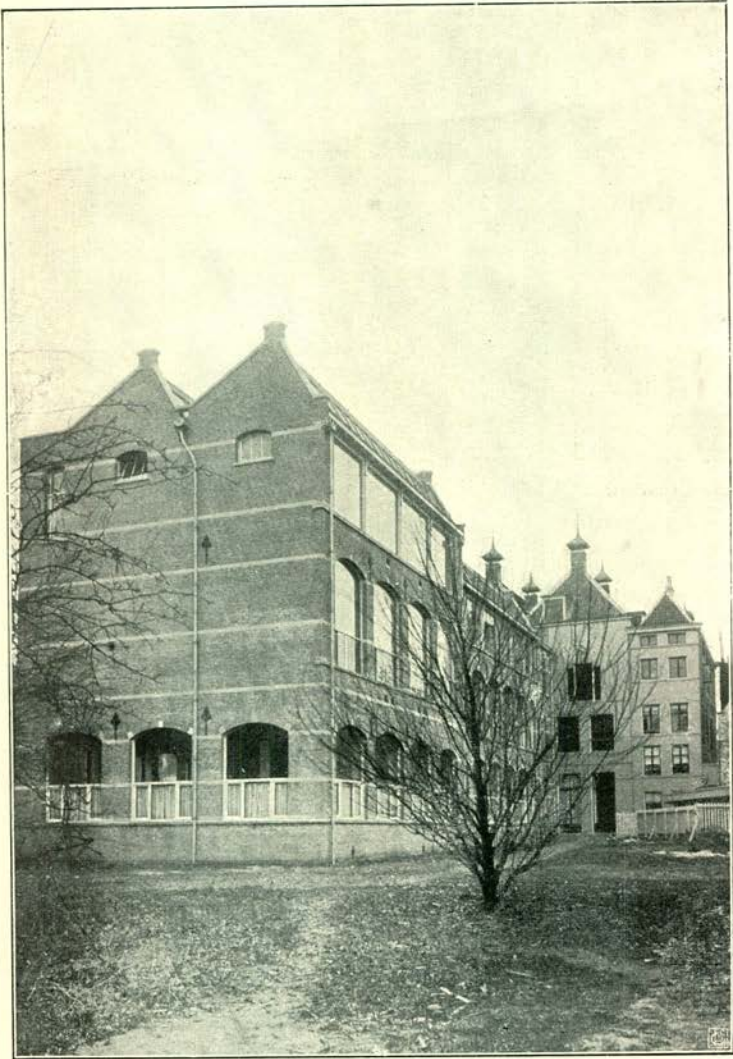
Hij komt tot de conclusie, dat voor ijverige jongelui met aanleg wel degelijk in Utrecht gelegenheid bestond, zich tot tandarts te bekwamen. Natuurlijk! „Erziehung giebt dem „Menschen nichts, was er nicht auch aus sich selbst haben „könnte: sie giebt ihm das was er aus sich selber haben „könnte, nur geschwinder und leichter”.

Alles het onderwijs aangaande beschouwend, meent Coebergh ten slotte dat het „volstrekt onvoldoende” verwisseld dient te worden met „voldoet niet aan de eischen” en hij teekent den toestand aldus: „Het geheele tandheelkundig

¹⁾ T. v. T. 1902 bl. 439.

²⁾ Handelingen N. T. G. 4e Serie 2e afl.

Eenige beschouwingen over de Tandheelkunde in Nederland bij het begin der 20ste eeuw. A. A. H. Hamer.

Nieuwe gedeelte Payenborg.

„onderwijs hier te lande voldoet niet aan de eischen, welke
 „er, van het tegenwoordige standpunt der tandheelkundige
 „wetenschap gezien, aan gesteld moeten worden”.

Maar mochten ook degenen die in Utrecht tot tandarts
 wenschen opgeleid te worden, hogere eischen stellen? In-
 tegendeel zij kregen te veel.

De heer M. de Boer was, (voorzoover mij bekend is), de
 eerste die hierop gewezen heeft. Hij schrijft o.a. in het T. v. T.
 1908 blz. 457:

„In 1895 begon Dr. Dentz zijn cursus voor ongeveer 20
 „leerlingen (ik schrijf uit mijne herinnering), die geheel geen
 „gelegenheid hadden in het Instituut praktisch te werken.
 „Op initiatief van vier hunner werd door bijna alle bijgedra-
 „gen aan eene som, waarvoor een instrumentarium voor een
 „atelier” werd aangeschaft, dat het Instituut als geschenk
 „werd aangeboden. Verder werden door verschillende leer-
 „lingen boormachines etc. meegebracht, zoodat zij in twee
 „groepen verdeeld, den hun resteerenden tijd met praktisch
 „werken konden aanvullen.

„De heer Coebergh was toen alleen assistent, doch na
 „genoemde gebeurtenis wist Dr. Dentz de benoeming van
 „een onbezoldigden assistent gedaan te krijgen.

„Een leerprogramma werd opgemaakt, volgens hetwelk
 „naast het polikliniek — (3 maal per week) en het college-uur
 „(1 maal per week) voor ieder nog 24 werkuren geboden
 „werden. De lector keurde dat goed en de beide assistenten
 „regelden het geheele werk in dier voege, dat de een den con-
 „servatieven cursus op zich nam en de ander de polikliniek
 „en den technischen cursus.

„Zij verdeelden het salaris van den bezoldigden, de som
 „van f 500.—, die toen reeds bij rukjes verhoogd werd.

„Verstaat U wel, waarde lezer, dat was min of meer vrij-
 „willig. Min of meer, zeg ik, want de assistenten hadden
 „kunnen bedanken natuurlijk. Doch nergens stond of werd
 „aangewezen, dat de assistenten die taak (de leiding der
 „cursussen) op zich hadden te nemen. De lector was er ook

„(praktisch gesproken) nooit en dat behoorde ook niet tot „zijne opgelegde taak. Hij gaf 2 colleges per week (poliklinische les en avondcollege), zooals dat te voren geschiedde „en hij verheugde zich erin, dat een gediplomeerde en reeds „gevestigde den eenen cursus op zich had genomen, terwijl „er voor de andere afdeeling ook iemand was, die, met hoe „gebrekkige krachten ook, zich daaraan wilde geven en later, „na zijn diploma te hebben gekregen, nog voorloopig op „zijn post bleef”.

Hij wijst er vervolgens op dat dit onderwijs gevolgd werd door „Toehoorders” niet door „studenten”.

„Toehoorders zijn zij, die 1 of 2 colleges bijwonen en „daarvoor resp. f 30 of f 60 collegegeld betalen, de lector „in de tandheelkunde geeft 2 colleges poliklinisch- en avond- „college; het onderricht, dat voorts nog verstrekt wordt op „het tandheelkundig instituut, is toegift, er wordt niet voor „betaald”.

Met den cursus 1908/1909 kwam hierin verandering. In Augustus 1908 werd de heer John E. Grevers benoemd tot Directeur-Lector.

Hij was de eerste die zijn particuliere praktijk opofferde om zich geheel aan het onderwijs te kunnen wijden.

Dit blijkt een groote stap in de goede richting te zijn geweest, althans van toen af werden alle leerlingen van het Instituut als student ingeschreven en betaalden f 200 aan collegegelden, terwijl dit ongetwijfeld ook een stimulans was voor de Regeering om meer voor het onderwijs te doen.

Reeds spoedig mocht het den nieuwen Directeur gelukken Dr. van Loon voor het onderwijs te winnen.

Doch allen die zich in het eerste stadium en in deze overgangperiode van het tandheelkundig onderwijs daarvoor verdienstelijk hebben gemaakt, zullen zeker bij deze gelegenheid op een meer officieele plaats en van meer bevoegde zijde dankbaar herdacht worden.

Eerst sedert 1912, dat is dus slechts 15 jaar, kan men spreken van een tandheelkundige school toen de H. H. Coe-

bergh, van Loon en I. J. E. de Vries benoemd werden tot Lector en er dus met den Directeur-Lector, vier verantwoordelijke docenten waren; juist als aan de eerst opgerichte tandheelkundige school, het door Harris in 1839 gestichte „Baltimore College of Dental Surgery”, dat ook begon met 4 professoren die de theoretische en praktische tandheelkunde in haar geheelen omvang doceerden.

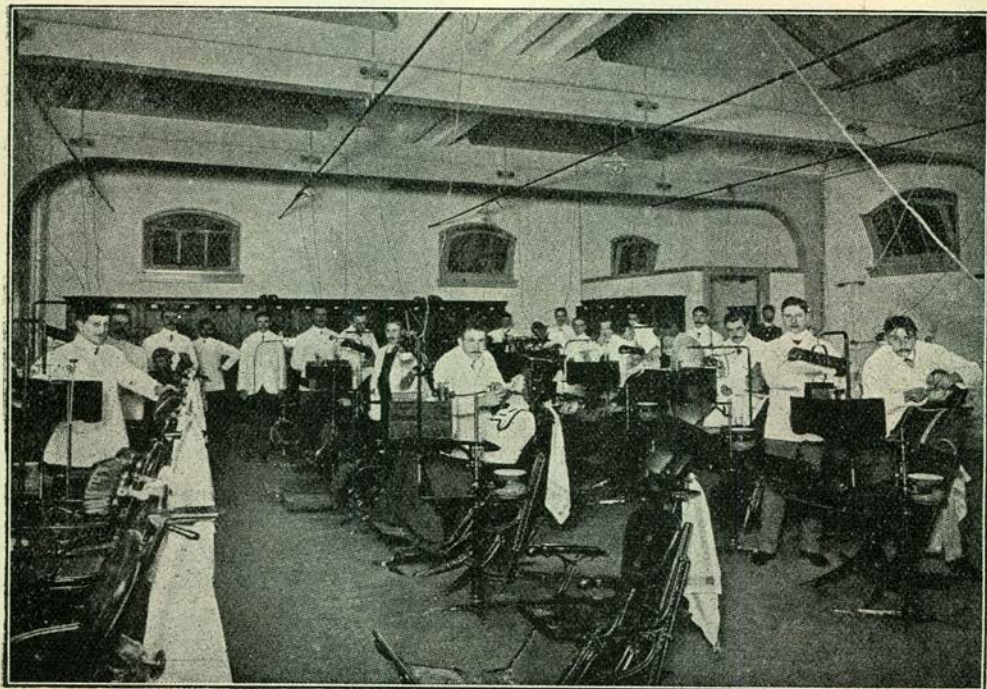
Voor de ontwikkeling van dit specialisme, het uitgroeien van een loot van den algemeenen medischen stam, tot een zelfstandige tak — een speciaal vak — is de wordingsgeschiedenis van de tandheelkundige school in ons land, zeer interessant.

Lector Bakker zegt in een zeer belangrijk artikel „Onderwijs, hooger onderwijs en tandheelkundig onderwijs” ¹⁾:

„De tandheelkundige opleiding is in ons land een deel van het hooger onderwijs en heeft als zoodanig een deel der gebreken hiervan. Even weinig als voor het laatste als een geheel, behoeft ook overigens voor dit onderdeel eenige uitzondering te worden gemaakt bij de toepassing onzer algemeene beschouwingen. Ook dit is een stukje van het maatschappelijk organisme. Als zoodanig leverde het tot 1913 een merkwaardig voorbeeld van den regel, dat de ontwikkeling van zulk een onderdeel doorgaat, hoewel vertraagd, desnoods ondanks een wet. Zoowel onderwijs als examen verhieven zich in dien tijd boven de wet. Vertraagd was de groei van het tandheelkundig onderwijs echter tot 1913 zeer zeker, en deze vertraging is op hare beurt een bewijs, dat ook niet-oeconomische factoren te hunner tijd gewicht in de schaal kunnen leggen. Voorzover zij dan nog van zuiver wettelijken aard waren, werden zij in 1913 ter zijde gesteld en *voor ons staat vast, dat tegen de huidige wetgeving geen overwegende bezwaren behoeven te bestaan.* Zij laat het onderwijs voldoende gelegenheid tot verdere ontwikkeling en scheidt de mogelijkheid tot vorming van en wetenschappelijk en technisch goed onderlegde tandartsen.

¹⁾ T. v. T. 1917 bl. 67.

„Anderzijds dwingt zij niet door overdreven eischen docenten en studenten tot sociaal-onnutten arbeid. Het laatste zou „o.i. het geval zijn indien een volledige artsopleiding, gevolgd „door specialisatie in de tandheelkunde werd gevraagd

Groote Praktikantenzaal — Payenborg.

„Kortom, al zij toegegeven, dat de wet in details voor verbetering vatbaar is, de het tandheelkundig onderwijs nog „aanklevende gebreken mogen niet haar worden geweten.

„Voor het overige dient niet te worden vergeten, dat het „tandheelkundig onderwijs in meer dan een opzicht een eigen- „aardige plaats inneemt.

„Inderdaad néémt het zoo langzamerhand een plaats in, „zij het dan ook, dat niet ieder even grif de rechtmat'gheid

„der aanspraak erkent. Geenszins mag dit laatste verwondering baren en nog minder rede zijn tot beklag. Natuurlijk „zijn buitenstaanders zich niet altijd bewust, dat het bezig is „zijnen kunstmatigen achterstand in te halen en houden zij „soms het steeds meer ruimte vragen voor onbescheidenheid.

„Hiertegenover kan het zijn nut hebben op enkele simpele „feiten te zijn. Men bedenke dan, dat Utrecht in 1895 slechts „20, in 1908 reeds 70 en in 1916, 140 ingeschrevenen voor de „tandheelkunde telde; en verder, dat in 1912 een staf van „docenten werd aangesteld voor het tandheelkundig onder- „wijs in engeren zin, terwijl vanaf October 1913 de nieuwe „wet hare gunstige invloed zou kunnen doen gevoelen.

„Vanaf deze laatste periode mag dan ook pas worden ge- „vergd, dat een onderwijsorganisatie zich zal gaan ontwik- „kelen.”¹⁾

Deze evolutie heb ik van zeer nabij mogen meemaken, niet alleen als dwarskijker, criticus — gedurende een 15-tal jaren als examiner — maar ik heb ook kunnen medewerken om de onderwijsstoestanden te verbeteren. Aan de uitnodiging van de Redactie om in dit „onderwijs-nummer” een artikel te schrijven voldeed ik met des te meer genoegen omdat ik daardoor gelegenheid heb nog eens in herinnering te brengen wat mijn vrienden Dr. C. van der Hoeven en Leopold Frank voor dat onderwijs hebben gedaan. Al hun energie, al hun werklust en vooral hun persoonlijke invloed hebben ze aangewend om te verkrijgen wat we nu bereikt hebben.

Inderdaad dragen wij (de O. en E. commissie) de verantwoordelijkheid voor de wet van 1913 en voor de benoeming der docenten van de eerste „Dental Faculty”.²⁾

¹⁾ Prof. Dr. H. Burger, de Rector der Amst. Universiteit schreef eenige weken geleden: Wetenschap, die moest worden beoefend louter om haar zelfs wil; universiteiten, wars van alle vakopleiding, uitsluitend in dienst van hoogere ontwikkeling, hoe lang hebben deze valsche leuzen weerklonken, wanneer over hooger onderwijs academisch werd geredekaveld.

²⁾ Dit laatste alleen door persoonlijke relaties en niet qua commissielid.

Het N. T. G. zelf is daarvoor slechts in zóóverre aansprakelijk, dat het ons zijn vertrouwen is blijven schenken ondanks ons autoritair optreden en dit laatste vonden wij bepaald noodzakelijk. Een uitgebreide commissie, waarin leden zitten die verschillende stroomingen vertegenwoordigen, moge zijn nut hebben als geleerd dispuutgezelschap, het is niet te verwachten dat een dergelijke commissie iets tot stand zal brengen. Daarvoor heeft men noodig slechts enkele personen, die eensgezind, precies weten wat ze willen en niet rusten voordat aan hun wenschen is voldaan.

„The only real failure is to give up trying”. Dit nu kan men de oude O. en E. Commissie niet verwijten, al kan men het niet eens zijn met de wijze waarop wij meenden te moeten handelen, noch met de resultaten van onze bemoeiingen. Dat niet allen zich over die resultaten verheugden, blijkt wel het duidelijkst uit een voordracht door den heer Nord gehouden op een vergadering van de Vereeniging van Nederlandsche Tandartsen (T. v. T. 1913 blz. 79) en op de 3e jaarvergadering (1916) van de Ned. Mij. tot Bev. der Tandheekunde, over „Het tandheekundig onderwijs”. (Zie Stenografisch verslag blz. 192). Nord zeide in 1913, nog voordat de wet was aangenomen, o.a.:

„Het is mijn bedoeling U er op te wijzen dat het de hoogste „tijd is, onze aandacht aan dit wetsontwerp te wijden, want „geen tandheekundig verbond of welke vereeniging ook, kan „in jaren goed maken, wat er bedorven wordt, indien werkelijk dit ontwerp zonder eenig protest van onze zijde het „Staatsblad bereikt”.

Ook de heer Grevers was niet bepaald enthousiast over de nieuwe wet en verklaarde in zijn openingsrede op het 2e Tandheekundig Congres o.a. „dat dit een ramp was voor de tandheekunde”.

Gelukkig zijn er ook velen die met mij van meening zijn, dat ons leerplan het beste voldoet aan de gecompliceerde eischen, die gesteld moeten worden om een voldoende aantal theoretisch en praktisch bekwame tandartsen te krijgen,

zonder dat er te veel van hun tijd en hun beurs gevergd wordt.

Op de eerste jaarvergadering der Ned. M. t. B. d. T. te Arnhem zeide ik in mijn openingsrede o.a.:

„De tandmeester werd tandarts; en hun wetenschappelijke „opleiding, *mits gegeven naar den geest van de wet*, kan „daarmee nu in overeenstemming gebracht worden. De „algemeene ontwikkeling, het peil van beschaving, is immers „volkomen gelijk aan dat van andere studenten bij de komst „aan de academie, en van de theoretische medische kennis „kan juist zooveel worden bijgebracht, *als docenten en exami- „natoren van goeden wille* noodzakelijk achten.

„Niets belet hen, het theoretisch tandheelkundig examen „even omvattend, desnoods moeilijker te maken dan het 2de „natuurkundig examen der a.s. medici, aldus gevende de „noodzakelijke kennis, vereischt voor een algemeen biologisch „inzicht en een ruimeren medischen blik bij de behandeling „van tandlijders, dan noodig zouden zijn, wanneer men bij „die behandeling op de tanden alléén behoefde te letten.

„*In de toekomst zal men de juiste verhoudingen leeren ken- „nen en vaststellen.* Overladen is minstens even gevaarlijk als „het ontbreken van elke ballast.”

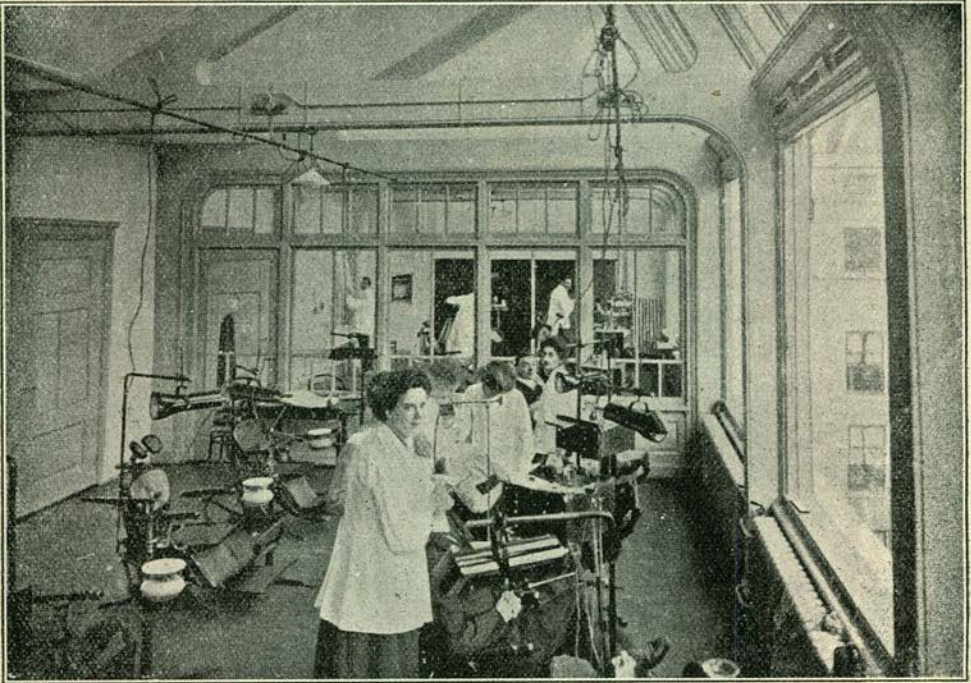
Meermalen heb ik op het gevaar gewezen dat er schuilt in het al te hoog opdrijven van die eischen. Een ernstig gevolg hiervan zou zijn, dat er aan het verlangen der technikers om nà een afgelegd examen de geheele tandheelkunst te mogen uitoefenen, eerder zal worden voldaan.

In het T. v. T. 1921 blz. 157 schreef ik o.a.:

„Wanneer de studie te langdurig en te kostbaar wordt en „de vraag naar tandheelkundige hulp grooter, zal er, naast „deze geleerden een andere generatie van vaklieden komen, „die het nuttige werk, waarmee wij ons nu bijna uitsluitend „ bezig houden, zal overnemen.”

Ik verwees hier ook naar het buitengewoon belangrijke artikel van Van Andel „Hedendaagsche problemen” T. v. T. 1921 blz. 53, dat ik eigenlijk in zijn geheel zou wenschen aan

te halen, óók om daaruit de meening van Prof. Gysi en Prof. Hermann Prinz weer te geven, die beide beslist gekant zijn tegen een te lang durende medische vooropleiding voor tandartsen, niet alleen uit principiëele overwegingen, maar óók

Kleine Praktikantenzaal — Payenborg — 1910.

omdat dit een belemmering is voor de tandheelkundige volksverzorging waarvoor dan op andere wijze een oplossing zal worden gevonden.

Bij de opening van het Nieuwe Instituut (Huize Payenborg) mocht ik als voorzitter namens het N. T. G. een gedenkram aanbieden en zeide toen o.a.: (T. v. T. 1911 bl. 319):

„Het dient eenige verklaring, waarom het Genootschap

„aan de Hooge Regeering vergunning heeft gevraagd in dit „prachtvolle nieuwe gebouw een herinneringsbeeld te mogen „aangebrengeu.

„Dit is in de eerste plaats geschied om uiting te geven „aan onze dankbaarheid, waar de Regeering ter wille van „onze professie zich zulke groote finantiëele offers heeft „getroost, en in de tweede plaats opdat de toekomstige tand- „heelkundigen óók zullen weten, welk nauw verband er be- „staat tusschen dit, naar de allerlaatste eischen ingericht „instituut en onze vereeniging.

„Het leven van het Ned. Tandh. Genootschap is inder- „daad geweest één strijd, één taaie worsteling voor de ver- „betering van het tandheelkundig onderwijs hier te lande. „We behoeven slechts de Handelingen op te slaan, om daar- „van overtuigd te worden.”

Het Genootschap, opgericht 4 Maart 1881, besluit reeds op de 2e vergadering 16 Juni stappen in deze richting te doen.

Op de 7e vergadering, 3 Jan. 1883, stelt de heer John E. Grevers voor een commissie te benoemen, die rapport zal uitbrengen over de stappen, die door het N. T. G. genomen moeten worden om verbetering in de wet van 1876—78 te verkrijgen. Deze commissie, bestaande uit de H.H. Dr. C. L. G. Becht, E. A. Becht en John E. Grevers, brengt reeds op de volgende vergadering 2 Maart 1883 rapport uit, en in Juli 1883 wordt een adres aan den Minister van Binnenland- sche Zaken gezonden, geteekend door voorzitter en secretaris van het N. T. G. In dit request wordt o.a. erop aangedrongen „Dat tot het afleggen van het theoretisch tandheelkundig „examen alleen bevoegd zullen zijn:

„a. die het eindexamen H. B. S., Gymnasium of Staats- „examen en

„b. die de twee natuurkundige examina met goed gevolg „hebben afgelegd.”

Ik releveer dit om aan te toonen, dat, zooals de secretaris Dr. Becht in een zijner jaarverslagen zegt, „door alle ver- „gaderingen heen aan deze zoo belangrijke zaak (het onder-

„wijs) een groot deel van den tijd besteed werd” en ook dat er reeds een commissie benoemd werd met het doel hieromtrent voorlichting te geven.

Deze commissie trad evenwel niet zelfstandig op.

De door mij in 1902 ingestelde „onderwijs-uitbreidingscommissie” (zie T. v. T. 1924 bl. 148 en ook Handelingen N. T. G. 5e Serie 4e afl. bl. 286) deed dit wèl.

In het begin 1902 werd door deze commissie een uitvoerig adres tot de regeering gericht en dat adres is de aanleiding geweest, dat Minister Kuyper opdracht heeft gegeven om voorbereidende stappen te doen tot het indienen van plannen voor eene reorganisatie van tandheelkundig onderwijs en tandheelkundige wetgeving.

Maar er was nog een andere commissie „de examen-vraagstukcommissie” van Leopold Frank (Nov. 1902), die meende, dat men, afwachting de dingen die komen zouden, reeds aanstonds verbetering kon verkrijgen door het praktische examen moeilijker te maken in zooverre de wet dit toeliet.

In deze commissie, die op de Maart-vergadering 1903 „permanent” werd verklaard, hadden met L. Frank, Witthaus en ik zitting. Aan de veel omvattende kennis en doortastendheid van Witthaus, de voortvarendheid en algeheele toewijding van Frank dankten we zulk een vlotte en vlugge afwikkeling van dit onderdeel van onze taak, dat de wensch bij ons opkwam ook de onderwijsbelangen aan hen toe te vertrouwen.

De H.H. Dentz en Grevers zijn, wat hun eisch van de twee natuurkundige examina betreft, steeds consequent gebleven en pasten dus eigenlijk niet in onze commissie die, doelbewust, slechts één systeem wenschte aan te bevelen en te verdedigen, om bij hen die moesten beslissen geen verzwaring te stichten. Het was een staaltje van hooge politiek dat deze verdienstelijke leden op de meest gracieuselijke wijze van de lijst der commissieleden werden „afgevoerd” ¹⁾

¹⁾ Deze term is een trouvaille! Zoo juist lees ik in het Handelsblad: Trotzky en Woejowitsz „afgevoerd” van de lijst der kandidaten voor het executief comité der Komintern.

en in hun plaats benoemd: Dr. Becht en Dr. van der Hoeven.

Daar de vergadering niet protesteerde tegen dit ietwat zonderling en eigenmachtig optreden, meenden wij het overgrootste deel van het N. T. G. achter ons te hebben. En m.i. terecht.

De vleiende woorden, die Dr. van der Hoeven bij het aanvaarden van het voorzitterschap van het N. T. G. tot mij richtte, wil ik hier niet aanhalen, doch slechts deze zijn laatste verklaring, die, al mochten wij gedwaald hebben, ter rechtvaardiging en verontschuldiging kan dienen:

„Met den wensch, dat de zoolang door ons gevoerde strijd, die, ik mag het in volle waarheid getuigen, alleen opgevoerd is *in het waarachtig belang van het publiek*, in „onzen zin zal mogen worden beslist, aanvaard ik mijn „praesidiaat”. ¹⁾

Dit is de kern waarom de geheele tandheelkundige onderwijs-kwestie moet draaien. „Het algemeen belang” niet „het standsbelang”.

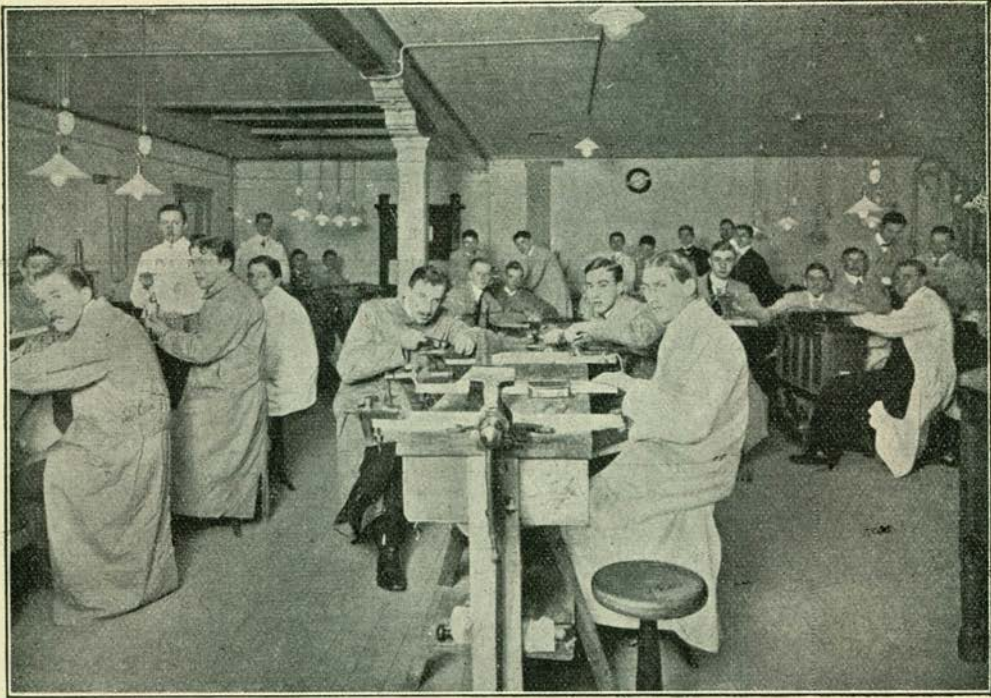
Ook al zouden wij het wenschen dat de algemeene medische basis zóó breed ware dat alle tandartsen zelfstandig wetenschappelijk werk zouden kunnen verrichten, wat baat hen dit voor den dagelijkschen arbeid, die slechts goed getrainde, conscientieuze practici eischt!

En waarom zou ons systeem *niet* passen voor hen die dorsten naar wetenschap?

Niets belet immers ambitieuze talentvolle jongelui de beide natuurkundige examina en het doctoraal examen af te leggen, wetenschappelijk te werken, een dissertatie te schrijven en tóch het theoretisch en praktisch tandheelkundig examen af te leggen!

Hetgeen wij bereikt hebben zou inderdaad — gezien de vele, soms tegenstrijdige belangen waaraan het moet beantwoorden — aan de hoogste eischen *kunnen* voldoen, indien het ons gelukt ware (minstens) één professoraat in de tandheelkunde te verkrijgen. Dit is absoluut noodzakelijk, niet

¹⁾ Bl. 287. Handelingen N. T. G. 5e Serie 4e aflevering. T. v. T. 1908 blz. 201.

Techniek-zaal 1910 — Payenborg.

vanwege de deftigheid of „standing” onzer professie, maar omdat de tandheelkunde in de medische faculteit vertegenwoordigd dient te zijn, opdat de belangen van het tandheelkundig onderwijs daar dan beter bepleit kunnen worden.

Dit vooral met het oog op het theoretisch tandarts-examen. (zie boven).

Het zal geheel van de persoonlijkheid van dezen titularis afhangen welken invloed hij in de faculteit zal hebben.

De omstandigheden zijn voor het inwilligen van dezen wensch veel gunstiger geworden.

Moge het hen aan wie de onderwijsbelangen nu officieel en officieus zijn opgedragen — ik meen de docenten en de O. en E. Commissie — daarom spoedig gelukken dit te verwezenlijken.